แนวทางการบูรณาการกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ (Ecosystem of Trust): จากสหภาพยุโรปสู่บริบทกฎหมายไทย

An Approach to Integrating Personal Data Protection and Artificial Intelligence Regulation to Establish an Ecosystem of Trust: From the European Union to the Thai Legal Context

อภิญญา บัณฑิตวุฒิสกุล[1*]

บทคัดย่อ

การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ก่อให้เกิดความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพในการพัฒนานวัตกรรมและการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบูรณาการกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและกฎหมายปัญญาประดิษฐ์ โดยใช้การวิจัยกฎหมายเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Legal Research) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแล AI และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปและประเทศไทย โดยสหภาพยุโรปปรับใช้หลักการสร้าง "ระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ" (Ecosystem of Trust) ออกกฎหมายปัญญาประดิษฐ์ (EU AI Act) ที่สอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (GDPR) เพื่อเป็นกฎเกณฑ์ที่มีความแน่นอน สร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรม AI ในขณะที่ประเทศไทย แม้จะมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เป็นโครงสร้างพื้นฐาน แต่ยังคงขาดการกำกับดูแล AI อย่างเป็นรูปธรรม มีแต่เพียงแนวปฏิบัติที่ไม่มีสภาพบังคับ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากเทคโนโลยี AI จึงควรนำแนวทางการบูรณาการกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกับกฎหมายปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือของสหภาพยุโรปมาปรับใช้ในประเทศไทย และทำให้การตรากฎหมาย AI ทำงานสอดประสานกับสิทธิขั้นพื้นฐานตาม PDPA อย่างไร้รอยต่อ อันจะนำไปสู่การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความไว้วางใจและขับเคลื่อนนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์ของประเทศได้อย่างยั่งยืน

Abstract

[1] อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
* ผู้ประสานงานนิพนธ์ e-mail : apinya_bun@utcc.ac.th

The rapid advancement of Artificial Intelligence (AI) has given rise to significant challenges in balancing the freedom of innovation with the protection of fundamental rights. This academic article aims to study the integration of personal data protection and artificial intelligence laws. Utilizing comparative legal research methodology, this study analyzes and compares the regulatory frameworks governing AI and personal data protection laws in the European Union and Thailand. The European Union has adopted the "Ecosystem of Trust" principle, enacting the EU AI Act in harmony with the General Data Protection Regulation (GDPR) to establish legal certainty, foster trust, and promote AI innovation. In contrast, while Thailand has the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (PDPA) as its foundational framework, it still lacks concrete AI governance, relying primarily on non-enforceable guidelines. This has resulted in uncertainty in protecting personal data impacted by AI technologies. Therefore, Thailand should adopt the integrated approach of aligning GDPR with the EU AI Act to build its own ecosystem of trust. Such integration would ensure that AI legislation works seamlessly with the fundamental rights under the PDPA, ultimately fostering an environment that encourages trust and drives sustainable AI innovation in the country.

คำสำคัญ
ระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ, การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, กฎหมายปัญญาประดิษฐ์, การตัดสินใจอัตโนมัติ, การประเมินผลกระทบ

Keywords
Ecosystem of Trust, Personal Data Protection, Artificial Intelligence Act, Automated Decision-Making, Impact Assessment

บทนำ

ในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนวัตกรรมและสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างให้แก่ระบบเศรษฐกิจและสังคมโลก ปัจจุบันการพัฒนาของ AI เป็นไปอย่างก้าวกระโดดเนื่องมาจากการลงทุนอย่างมหาศาลของผู้พัฒนา AI และการใช้ข้อมูลจำนวนมากเพื่อฝึกฝน AI (ไทยพีบีเอส, 2567) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุดข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ที่ประกอบไปด้วยข้อมูลหลายประเภท โดยข้อมูลเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ AI สามารถใช้เรียนรู้และวิเคราะห์ เพื่อเพิ่มโอกาสทางธุรกิจให้กับองค์กรในหลายมิติ เช่น การประเมินสินเชื่อ การคัดกรองผู้สมัครงาน การเรียนรู้และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำ Customer insight เพื่อนำเสนอสินค้าหรือบริการได้ตรงใจลูกค้ามากที่สุด (KASIKORNBank, 2565) อย่างไรก็ดี หากมีการนำข้อมูลส่วนบุคคลมาใช้ในการเรียนรู้และวิเคราะห์

ข้อมูลของ AI ที่มีการประมวลผลด้วยอัลกอริทึมที่มีความซับซ้อนและคาดเดาผลลัพธ์ได้ยาก โดยเฉพาะ Black box AI ซึ่งเป็นระบบ AI ที่ผู้ใช้งานไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าใจกระบวนการคิดและทำงานภายในของได้ ผู้ใช้งานทราบเพียงแต่ข้อมูลที่ใส่เข้าไป (Input) และผลลัพธ์ (Output) ที่ออกมา แต่ไม่ทราบว่า AI ใช้ปัจจัยใดในการพิจารณาให้ได้ผลลัพธ์นั้นออกมา[2] การวิเคราะห์และประมวลผลของ AI ประเภทนี้ แม้ให้ผลลัพธ์ที่ดูน่าเชื่อถือ แต่หากไม่สามารถอธิบายได้ว่ามีเหตุผลในการวิเคราะห์อย่างไร อาจเกิดข้อสงสัยว่า AI ใช้อคติซึ่งส่งผลกระทบต่อการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานหรือศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือไม่ เช่น การใช้ AI ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Wachter et al., 2017) เพื่อช่วยในการพิจารณาความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราวก่อนวันพิจารณาคดี (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.) แต่หากมีการกำกับดูแลหรือควบคุม AI แบบเข้มงวดจนเกินไป อาจส่งผลให้การพัฒนา AI ถูกยับยั้ง (chilling effect) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่ม SMEs และ Start-ups ต่างๆ (Wachter et al., 2017) ดังนั้น การสร้างความสมดุลระหว่าง "เสรีภาพในการส่งเสริมนวัตกรรม AI" และ "การคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์” จึงเป็นปัญหาที่ต้องวางแนวทางในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม

สหภาพยุโรป (European Union: EU) ตระหนักถึงปัญหานี้ คณะกรรมาธิการยุโรปจึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การกำกับดูแลภายใต้ปรัชญา "ระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ" (Ecosystem of Trust) ในปี ค.ศ. 2020 ซึ่งเป็นแนวทางในการกำกับดูแลที่มีความไว้วางใจเป็นพื้นฐาน เพื่อสร้างกฎระเบียบที่ปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิของผู้บริโภค มอบความมั่นใจให้แก่ประชาชนในการใช้งาน AI และในขณะเดียวกันก็สร้างความชัดเจนทางกฎหมายให้แก่ภาคธุรกิจและองค์กรภาครัฐในการพัฒนานวัตกรรมอย่างมั่นใจ มุ่งแก้ปัญหาการขาดความไว้วางใจซึ่งเป็นปัจจัยลบที่ส่งผลต่อการพัฒนาและการยอมรับ AI ในวงกว้าง (European Commission, 2020, p. 3) ส่งผลให้การพัฒนาเทคโนโลยี AI ต้องอยู่ภายใต้กรอบการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ รวมถึงสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากระบบ AI ที่มีความเสี่ยงสูงมักเกี่ยวข้องกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล โดยสหภาพยุโรปมีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (The General Data Protection Regulation: GDPR) ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่ ค.ศ. 2018 เป็นกฎหมายหลักในการปกป้องสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอยู่แล้ว และต่อมาได้ออกกฎหมายปัญญาประดิษฐ์ (EU AI Act) ที่มีความสอดรับกันกับ GDPR มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 2024 โดยมุ่งปกป้องสิทธิขั้นพื้นฐาน และสร้างความปลอดภัยและความโปร่งใสในการใช้งาน AI (EY, 2024)

ในยุคที่การพัฒนาของ AI เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและการกำกับดูแล AI จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาร่วมกันอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ (Compact, 2024) ซึ่งการบูรณาการกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและปัญญาประดิษฐ์ของสหภาพยุโรปเป็นกลไกที่ช่วยสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ และได้

[2] ตัวอย่างของ Black box AI รวมถึง Large Language Model (LLM) ยอดนิยมอย่าง ChatGPT ด้วย

กลายมาเป็นมาตรฐานที่สร้างแรงกดดันให้เกิดการปรับตัวทั่วโลก และส่งผลกระทบโดยตรงต่อแนวทางการออกกฎหมายของประเทศไทย (Adebayo et al., 2023, p. 311) เมื่อพิจารณาภูมิทัศน์ทางกฎหมายของประเทศไทย ในบริบทของการสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ ปัจจุบันมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เป็นกฎหมายหลัก แต่ยังขาดกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล แม้จะมีการออกแนวปฏิบัติจริยธรรม หรือคู่มือธรรมาภิบาลด้าน AI ออกมาบ้างแล้ว (Adebayo et al., 2023, p. 312) แต่ยังขาดกฎหมายที่มีสภาพบังคับ จึงอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือเทียบเท่ามาตรฐานสากล บทความฉบับนี้ จึงมุ่งศึกษาแนวทางการบูรณาการกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและปัญญาประดิษฐ์ของสหภาพยุโรป โดยศึกษากรอบแนวคิด มาตรการทางกฎหมาย และกลไกการสอดประสานกันระหว่าง GDPR และ EU AI Act เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปและประเทศไทยในการสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายและนิติศาสตร์ในการกำหนดกรอบการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์ร่วมกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยต่อไป

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

1. การบูรณาการ GDPR และ AI Act สู่ระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือในสหภาพยุโรป

1.1 แนวคิดของระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ (Ecosystem of Trust)

สหภาพยุโรปตระหนักถึงพัฒนาการที่รวดเร็วและผลกระทบของ AI ที่สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อสังคม ทั้งในแง่ของประโยชน์และความเสี่ยง คณะกรรมาธิการยุโรปจึงได้ตีพิมพ์สมุดปกขาวด้านปัญญาประดิษฐ์ (White Paper on Artificial Intelligence) ในปี ค.ศ. 2020 เพื่อวางนโยบายในการสร้างกรอบการพัฒนา AI ที่มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัย ภายใต้ขอบเขตสิทธิของพลเมือง EU (European Commission, 2020, p.2) โดยได้กำหนดนโยบายผ่านปรัชญาสองเสาหลัก ได้แก่ 1) การสร้างระบบนิเวศแห่งความเป็นเลิศ (Ecosystem of Excellence) ที่มุ่งสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนเพื่อขับเคลื่อนอุตสาหกรรม และส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้ AI ในภาคส่วนต่างๆ ควบคู่ไปกับ 2) การสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ (Ecosystem of Trust)

ระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือเน้นการบังคับใช้กฎหมาย ให้ระบบ AI โดยเฉพาะกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง (High-risk AI systems) ต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสหภาพยุโรปที่ให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐาน และสิทธิผู้บริโภคอย่างเคร่งครัด นโยบายนี้จะช่วยสร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชนในการใช้งานแอปพลิเคชัน AI และสร้างความแน่นอนทางกฎหมายให้แก่ภาคธุรกิจและภาครัฐในการพัฒนานวัตกรรมต่อไป

ได้ ทั้งนี้ สหภาพยุโรปยังคงเน้นย้ำและยึดมั่นในปรัชญา การมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centric approach) โดยย้ำหลักการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่มีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-Centric AI) เพื่อสร้างความไว้วางใจในการพัฒนาเทคโนโลยี AI นำไปสู่การออกกฎหมายกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์หรือ EU AI Act ต่อมาในปี ค.ศ. 2024

1.2 กลไกการกำกับดูแลการคุ้มครองข้อมูลภายใต้ GDPR สู่การจัดการความเสี่ยงภายใต้ EU AI Act

1.2.1. กลไกการกำกับดูแลการคุ้มครองข้อมูลภายใต้ GDPR

GDPR ได้ทำหน้าที่เป็นเสาหลักในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน (fundamental rights) ของประชาชนมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2018 โดยมีบทบัญญัติหลายมาตราที่วางหลักการที่สามารถปรับใช้ในการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี AI ได้อยู่แล้ว (Hohmann & Kollár, 2025, น. 6) ยกตัวอย่างเช่น

- ข้อจำกัดการตัดสินใจอัตโนมัติ (Automated Decision-Making)[3] ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยระบบ AI แต่เพียงอย่างเดียว
- ฐานทางกฎหมาย (Legal basis) ในการประมวลผลข้อมูลโดย AI เช่น การใช้ข้อมูลเพื่อฝึกฝนโมเดลต้องมีฐานทางกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน
- สิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เช่น สิทธิในการได้รับแจ้งข้อมูล ขอเข้าถึง ขอแก้ไข ขอลบข้อมูล ที่เกี่ยวข้องกับ AI
- การคุ้มครองข้อมูลตั้งแต่การออกแบบและเป็นค่าเริ่มต้น (Data protection by design and by default)[4] เพื่อทำให้ผู้พัฒนา AI ต้องคำนึงการปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่การออกแบบ และตั้งเป็นค่าเริ่มต้น
- การประมวลเพื่อการจดหมายเหตุ การวิจัย และสถิติ[5] เปิดโอกาสให้สามารถนำข้อมูลส่วนบุคคลไปประมวลผลเพิ่มเติมจากวัตถุประสงค์เดิมได้ หากการประมวลผลด้วย AI นั้นเป็นไปเพื่อการจดหมายเหตุ การวิจัย และสถิติ
- การประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPIA)[6] ในกรณีที่ใช้ AI ในการประมวลผลข้อมูล

1.2.2. การพิจารณาความสอดคล้องระหว่าง GDPR และ EU AI Act

[3] General Data Protection Regulation, 2016, มาตรา 22
[4] เพิ่งอ้าง. มาตรา 25
[5] เพิ่งอ้าง. มาตรา 89
[6] เพิ่งอ้าง. มาตรา 35

แม้ว่าจะมีบทบัญญัติใน GDPR ที่รองรับการปรับใช้กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ AI ได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่ GDPR ก็ไม่ได้ระบุถึง AI ไว้อย่างชัดแจ้ง ดังนั้นสหภาพยุโรปจึงออกกฎหมายปัญญาประดิษฐ์เพื่อวางกฎระเบียบสำหรับเทคโนโลยี AI ที่มีความเสี่ยงสูงโดยเฉพาะ อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณา EU AI Act ร่วมกับ GDPR จะเห็นได้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับมีความสอดรับกัน และต้องอาศัยการตีความร่วมกันเพื่อให้การบังคับใช้เป็นไปอย่างสอดคล้องและมีประสิทธิภาพ โดยมีข้อกำหนดใน EU AI Act ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อช่วยเสริม GDPR ในหลายประเด็น ยกตัวอย่างเช่น

- *การยกระดับความโปร่งใสในการประมวลผลข้อมูลของ AI* ความโปร่งใสเป็นหลักการพื้นฐานภายใต้ GDPR แต่ปัญหา Black box AI ที่ผู้ใช้งานไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าใจกระบวนการคิดและทำงานภายในได้ AI Act มาตรา 13 จึงกำหนดให้ระบบ AI ที่มีความเสี่ยงสูงต้องได้รับการออกแบบและพัฒนาให้มีความโปร่งใสในการดำเนินงานมากพอที่ผู้ใช้งานจะตีความผลลัพธ์ได้ โดยต้องมีคู่มือหรือข้อมูลที่กระชับ แม่นยำ และเข้าใจง่าย (Hohmann & Kollár, 2025, น. 9) สร้างความโปร่งใสซึ่งสอดคล้องกับ GDPR
- *การประเมินความเสี่ยงที่ทำงานร่วมกัน (DPIA & FRIA)* GDPR กำหนดให้ประเมินความเสี่ยงและผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Impact Assessment: DPIA) เมื่อทำการประมวลผลข้อมูลที่มีความเสี่ยงสูง[7] ส่วน AI Act ก็มีการประเมินผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน (Fundamental Rights Impact Assessment: FRIA) สำหรับระบบ AI ที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งเป็นการประเมินความเสี่ยงและผลกระทบในลักษณะเดียวกันกับ GDPR ดังนั้น เพื่อไม่ให้เกิดความสับสน AI Act จึงกำหนดไว้อย่างชัดเจนด้วยว่า หากองค์กรได้จัดทำ DPIA ไปแล้ว การประเมิน FRIA จะทำหน้าที่เป็นเพียงส่วนเสริม (Complementary assessment) ของ DPIA เท่านั้น ทำให้กระบวนการประเมินความเสี่ยงเป็นเนื้อเดียวกันและไม่สร้างภาระซ้ำซ้อน
- *การควบคุมคุณภาพข้อมูลเพื่อลดอคติ (Data Governance & Accuracy)* ด้วยหลักการของ GDPR ในเรื่องหลักการจำกัดวัตถุประสงค์ (purpose limitation) และการลดปริมาณข้อมูลให้น้อยที่สุด (Data minimization) มีความขัดแย้งกับธรรมชาติของระบบ AI ที่ต้องใช้ข้อมูลมหาศาล (Big Data) ในการวิเคราะห์และประมวลผล AI Act มาตรา 10 จึงวางหลักเกณฑ์เรื่องนี้ โดยกำหนดให้ผู้พัฒนาต้องทำความสะอาดข้อมูล (Data cleaning) ชี้แจงแหล่งที่มา และประเมินความเหมาะสมของชุดข้อมูลที่ใช้ฝึกฝนโมเดล นอกจากนี้ มาตรา 15 ยังกำหนดให้ระบบ AI ต้องมีความแม่นยำและเสถียรภาพ ปราศจากอคติของอัลกอริทึม (Algorithmic bias) ที่อาจนำไปสู่

[7] เพิ่งอ้าง.

การเลือกปฏิบัติซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับหลักการข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นกลาง (Data Accuracy) ใน GDPR (Hohmann & Kollár, 2025, น. 14)

- *การกำกับดูแลโดยมนุษย์ (Human Oversight)* ด้วยมาตรา 22 ของ GDPR กำหนดห้ามการตัดสินใจอัตโนมัติที่ส่งผลกระทบทางกฎหมาย และให้สิทธิมนุษย์ในการแทรกแซง AI Act มาตรา 14 จึงได้เน้นย้ำถึงข้อกำหนดที่สอดคล้องกับ GDPR โดยกำหนดให้การใช้งาน AI ที่มีความเสี่ยงสูงต้องมี การกำกับดูแลโดยมนุษย์ (Human Oversight) เพื่อบรรเทาความเสี่ยงที่อาจกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน กลไกนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับและทำให้สิทธิในการขอให้มนุษย์เข้ามาแทรกแซงหรือโต้แย้งภายใต้ GDPR ได้รับการรับรองใน AI Act (Hohmann & Kollár, 2025, น. 12)
- *ความรับผิดชอบและการตรวจสอบย้อนหลัง* AI Act มาตรา 12 กำหนดให้ระบบต้องมีการเก็บบันทึกเหตุการณ์แบบอัตโนมัติ (Logging) อย่างต่อเนื่องตลอดวงจรชีวิต เพื่อระบุสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดความเสี่ยง ซึ่งกลไกนี้สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบ (Accountability) และความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลของ GDPR ทำให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้เมื่อเกิดปัญหาการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล (Hohmann & Kollár, 2025, น. 14)

อย่างไรก็ดี แม้ว่า AI Act วางหลักเกณฑ์ที่ช่วยเสริม GDPR ได้ในหลายประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น แต่ก็มีบางประเด็นใน AI Act ที่ก่อให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้ร่วมกับ GDPR เช่นกันดังนี้

- *การใช้ข้อมูลอ่อนไหว (Sensitive Data) เพื่อลดอคติของปัญญาประดิษฐ์* ใน GDPR มาตรา 9 กำหนดห้ามการประมวลผลข้อมูลอ่อนไหว เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นที่กำหนดใน มาตรา 9 (2) แต่ใน AI Act มาตรา 10 (5) กลับอนุญาตให้ใช้ข้อมูลประเภทพิเศษ (เช่น ข้อมูลสุขภาพหรือข้อมูลชีวมิติ) เพื่อวัตถุประสงค์ในการตรวจจับและแก้ไขอคติ (Bias monitoring) ในระบบ AI แต่ AI Act ไม่ได้กำหนดให้การใช้ข้อมูลในลักษณะนี้เป็นฐานทางกฎหมายที่ยอมรับได้ภายใต้ GDPR ดังนั้น จึงเป็นปัญหาสำหรับผู้ประมวลผลข้อมูลด้วย AI (deployer) ที่ต้องหาข้อยกเว้นรองรับตามมาตรา 9 (2) ของ GDPR เอง (เช่น การอ้างประโยชน์สาธารณะที่สำคัญ) ทำให้เกิดการขัดกันของแนวทางการดำเนินการที่ AI Act อนุญาตให้ทำได้ แต่ GDPR ไม่รับรองอย่างชัดเจน (European Parliament, 2025, น. 37)
- *การทดสอบระบบ AI แบบแซนด์บอกซ์ (Regulatory Sandboxing)* แม้ AI Act จะเอื้อให้มีการสร้างพื้นที่ทดสอบนวัตกรรม (Sandbox) ในมาตรา 57-59 แต่การทำ Sandbox นั้นไม่ได้รับการยกเว้นภายใต้ GDPR กล่าวคือ ผู้พัฒนาเทคโนโลยียังต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเคร่งครัด ในการอ้างฐานทางกฎหมายที่เหมาะสม แม้ว่า AI Act Recital 140 จะให้ทางออกว่าการทำ Sandbox เข้าข่ายฐานทางกฎหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะที่สำคัญตามที่

GDPR มาตรา 9(2)(g) กำหนด อย่างไรก็ดี สหภาพยุโรปให้สิทธิประเทศสมาชิก (Member States) แต่ละประเทศมีสิทธิตีความกฎหมาย GDPR ในประเทศของตนเองได้เอง ซึ่งอาจเป็นปัญหาหากหน่วยงานในแต่ละประเทศตีความข้อยกเว้นการใช้ข้อมูลใน Sandbox ไม่เหมือนกัน ก็จะทำลายจุดประสงค์เรื่องการสร้างความแน่นอนทางกฎหมายตามหลักการ Ecosystem of Trust ไปได้ (European Parliament, 2025, น. 37-38)

เมื่อพิจารณา GDPR ร่วมกับ AI Act แล้วจึงเห็นได้ว่ากฎหมายทั้งสองฉบับมีทั้งส่วนที่ส่งเสริมเพื่อปิดช่องว่างให้เกิดความชัดเจนทางการบังคับใช้ แต่ก็ยังมีประเด็นที่ไม่สอดคล้องกันอยู่บ้าง อย่างไรก็ดีความสัมพันธ์ระหว่าง GDPR และ EU AI Act ส่วนใหญ่เป็นไปในทางที่มีลักษณะเกื้อหนุนกัน โดย GDPR มุ่งเป้าไปที่การปกป้องความเป็นส่วนตัวซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ส่วน EU AI Act มุ่งเน้นไปที่ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Product Safety) หรือตัวปัญญาประดิษฐ์ที่มีความเสี่ยงสูง และผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ การทำงานร่วมกันของกฎหมายทั้งสองฉบับจึงช่วยปิดช่องว่างการตีความทางกฎหมายในวงจรชีวิตของ AI ตั้งแต่ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเพื่อฝึกฝนโมเดล (Training) ไปจนถึงการนำไปใช้งานจริง (Deployment) ซึ่งมักมีความเสี่ยงในการสร้างผลลัพธ์ที่ลำเอียงหรือละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ นับเป็นจุดตั้งต้นของการออกกฎหมายที่สร้างความแน่นอนให้กับผู้พัฒนาระบบ และประชาชน แต่คงยังต้องอาศัยการออกแนวทาง (Guidelines) ที่ใช้ในทางปฏิบัติเพิ่มเติม เพื่อทำให้การทำงานร่วมกันของกฎหมายทั้งสองฉบับนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ภูมิทัศน์การกำกับดูแล AI และข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของประเทศไทย

2.1 โครงสร้างพื้นฐานทางกฎหมายที่สำคัญ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เริ่มบังคับใช้อย่างเป็นทางการในวันที่ 1 มิถุนายน 2565 นับเป็นกฎหมายที่ได้รับอิทธิพลมาจาก GDPR ซึ่งถือเป็นต้นแบบกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของโลก (OpenPDPA, 2564) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทของการประมวลผลข้อมูลด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ จะพบว่าโครงสร้างของ PDPA ยังคงมีข้อจำกัดทางกฎหมายที่สำคัญ 2 ประการ เมื่อเทียบเคียงกับ GDPR ได้แก่

2.1.1 *การประมวลผลข้อมูลโดยอัตโนมัติ* ใน PDPA ไม่ปรากฏบทบัญญัติที่เทียบเคียงได้กับมาตรา 22 ของ GDPR ในการให้สิทธิที่จะปฏิเสธหรือคัดค้านการตัดสินใจโดยระบบอัตโนมัติแต่เพียงอย่างเดียว มีแต่เพียงการรับรองสิทธิในการคัดค้านการประมวลผลได้เป็นการทั่วไปตามมาตรา 30 ของ PDPA จึงทำให้ประเทศไทยขาดการรับรองทางกฎหมายที่ชัดเจนในการปฏิเสธในกรณีที่ข้อมูลส่วนบุคคลถูกประมวลผลโดยระบบ AI แต่เพียงอย่างเดียว แม้ว่า PDPA จะกำหนดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิคัดค้านการประมวลผลได้ แต่เป็นการรับรองสิทธิการคัดค้านแบบทั่วไป ไม่ได้เฉพาะเจาะจงสำหรับการตัดสินใจโดยระบบอัตโนมัติหรือระบบ AI นอกจากนี้ การใช้สิทธิคัดค้านทำได้ภายหลังจากที่การประมวลผลเกิดขึ้นแล้ว แต่ด้วยความซับซ้อนของ

เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการประมวลผล เช่น การทำโปรไฟล์ลิ่ง การคัดกรองคนเข้าทำงาน การประเมินสินเชื่อ ที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีทรัพยากรเพียงพอในการตรวจสอบ ทำให้ต้องจำต้องยอมรับการประมวลผลจากระบบอัตโนมัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (คณัสนันท์ นันชัยไชย, 2565, น. 95)

2.1.2 *การประเมินผลกระทบ* เมื่อเปรียบเทียบ PDPA กับ GDPR ในเรื่องการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Protection Impact Assessment: DPIA) พบว่า PDPA ไม่มีบทบัญญัติเรื่อง DPIA มีแต่เพียงการกำหนดหน้าที่รักษาความมั่นคงปลอดภัย ในมาตรา 37 ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการตรวจสอบอคติ (Bias) หรือการทำงานแบบ Black-box ของ AI (Thomson Reuters Foundation, 2024, น. 27) แม้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจะมีการออกแนวทางการดำเนินการภายใต้ PDPA ซึ่งแนะนำให้ทำ DPIA กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, 2565) ก็เป็นเพียงแนวทางการดำเนินการที่ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมาย จึงนับเป็นช่องว่างของกฎหมายไทยที่ยังขาดกลไกการประเมินความเสี่ยงที่เป็นรูปธรรมในกฎหมายหลัก

2.2 **ร่างกฎหมาย AI และแนวปฏิบัติ (Soft Law)**

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมาย AI บังคับใช้ แต่อยู่ในระหว่างการดำเนินการยกร่างกฎหมาย และได้มีหลายหน่วยงานออกแนวปฏิบัติ (Guideline) ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำกับดูแล AI โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 *ร่างกฎหมายปัญญาประดิษฐ์ของไทย* ที่ผ่านมามีการเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์สองฉบับในปี พ.ศ. 2565 คือ 1) ร่างพระราชกฤษฎีกาการประกอบธุรกิจบริการที่ใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์ โดยสำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (ส.ด.ช.) เพื่อกำกับดูแล AI ที่มีความเสี่ยงสูง 2) ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์แห่งประเทศไทย โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (สพธอ.) เพื่อสร้างพื้นฐานของระบบนิเวศน์ปัญญาประดิษฐ์ ต่อมาเมื่อการพัฒนา AI เป็นไปอย่างก้าวกระโดด คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม จึงมอบหมายให้ สพธอ. ทบทวนร่างกฎหมายทั้งสองฉบับซึ่งเป็นที่มาของการจัดทำร่างหลักการของกฎหมายว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์ในปี พ.ศ. 2568 ฉบับล่าสุด (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2568)

2.2.2 *แนวปฏิบัติจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (Thailand AI Ethics Guideline)* (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2562) จัดทำโดยกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (DES) ซึ่งกำหนดหลักการสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) ความสอดคล้องกับกฎหมายจริยธรรมและมาตฐานสากล 3) ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ 4) ความมั่นคงปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว 5) ความเท่าเทียม หลากหลาย ครอบคลุม และเป็นธรรม และ 6) ความน่าเชื่อถือ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานของผู้วิจัย ผู้ออกแบบ ผู้พัฒนา และผู้ให้บริการปัญญาประดิษฐ์ ตลอดจนให้ผู้รับบริการทราบถึงสิทธิและความเสี่ยงของการใช้บริการปัญญาประดิษฐ์ด้วย

2.2.3 *แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีธรรมาภิบาล (AI Governance Guideline for Executives)* (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) จัดทำโดยศูนย์ธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AIGC) ภายใต้สังกัดสพธอ. ซึ่งนำเสนอแนวปฏิบัติสำหรับการกำกับดูแลการประยุกต์ใช้ AI และให้กรอบการทำงาน (Framework) ในมุมมองของผู้บริหารองค์กร สำหรับการบริหารจัดการความเสี่ยงด้าน AI ตั้งแต่ระดับการวางกลยุทธ์จนถึงการประเมินผลพร้อมตัวอย่างแนวปฏิบัติทั้งจากภายในและต่างประเทศ รวมถึงมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่การนำไปใช้งานจนถึงการประเมินผล

2.2.4 *แนวทางการประยุกต์ใช้ Generative AI อย่างมีธรรมาภิบาลสำหรับองค์กร (Generative AI Governance Guideline for Organizations)* (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2565) จัดทำโดยศูนย์ธรรมาภิบาลปัญญาประดิษฐ์ (AIGC) ภายใต้สังกัดสพธอ. เป็นการต่อยอดแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการวางกรอบการกำกับดูแลการประยุกต์ใช้ Generative AI รวมถึงแนวทางจัดการความเสี่ยงที่เหมาะสมและแนวทางการนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบ

2.2.5 *แนวปฏิบัติเฉพาะด้านอื่นๆ* นอกจากการจัดทำแนวปฏิบัติโดยสพธอ.แล้ว หน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะด้านอื่นๆ ได้ออกกฎระเบียบของตนเองเพื่อให้สอดคล้องกับความเสี่ยงในอุตสาหกรรมนั้นๆ เช่น (Tilleke & Gibbins, 2024) ดังนี้

- ธนาคารแห่งประเทศไทย (BOT) ได้ออกนโยบายการบริหารจัดการความเสี่ยงของการใช้งานระบบปัญญาประดิษฐ์ (กันยายน 2568) และสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ออกกรอบกำกับดูแลการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) และการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) สำหรับตลาดทุน
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ออกแนวปฏิบัติการกำกับดูแลการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ สำหรับบริษัทประกันภัย
- คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ได้เปิดรับฟังความคิดเห็น "ร่างแนวปฏิบัติด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์" ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 เพื่อวางแนวปฏิบัติภายใต้ PDPA ให้เหมาะสมกับบริบทของ AI

แม้ว่ามีความพยายามในหลายภาคส่วนในการพัฒนากลไก Soft Law เพื่อสร้างความตระหนักรู้ป้องกันความเสี่ยง และสร้างมาตรฐานอุตสาหกรรมเบื้องต้นเพื่อการกำกับดูแล AI อย่างไรก็ตาม การขาดกฎหมายหลักที่มีสภาพบังคับ ทำให้ไม่เพียงพอต่อการสร้างหลักประกันในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจให้กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างเหมาะสม

บทสรุป

เมื่อพิจารณาแนวคิด Ecosystem of Trust ของสหภาพยุโรป ที่มี GDPR และ AI Act เป็นสองเสาหลักในการสร้างความไว้วางใจในเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าของปัญญาประดิษฐ์ ประเทศไทยซึ่งยังมีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA) เป็นกลไกหลักในการรับมือกับผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีต่อข้อมูลส่วนบุคคลในปัจจุบัน ซึ่งยังขาดความชัดเจนในข้อบังคับเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPIA) สำหรับการประมวลผลโดย AI รวมถึงมีข้อจำกัดในการคุ้มครองเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจากการตัดสินใจโดยอัตโนมัติ (Automated Decision-Making) นอกจากนี้ การขาดกฎหมาย AI ที่มีสภาพบังคับ แต่มีเพียงแนวการกำกับดูแลแบบ Soft Law ที่ออกโดยหลายหน่วยงานเพื่อกำหนดมาตรฐานเฉพาะในแต่ละอุตสาหกรรม อาจก่อให้เกิดภาระในการปฏิบัติตามที่ขาดความเป็นเอกภาพ รวมถึงอาจเกิดความขัดแย้งในการตีความระหว่างหน่วยงานได้ (Adebayo et al., 2023, น. 310) เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานเฉพาะที่มีอำนาจเด็ดขาดในการกำกับดูแล AI อย่างแท้จริง ทำให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับผลกระทบจาก AI

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดและสร้างระบบนิเวศแห่งความน่าเชื่อถือ (Ecosystem of Trust) ที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลในอนาคต จึงมีข้อเสนอแนะและแนวทางการบูรณาการในบริบทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อสร้างความแน่นอนทางกฎหมาย ดังนี้

1. **การออกกฎหมายลำดับรองภายใต้ PDPA**

ในขณะที่กฎหมาย AI ยังอยู่ระหว่างการพัฒนา คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (สคส.) ควรเร่งอุดช่องว่างของกลไกเชิงรับ โดยออกกฎหมายลำดับรองในการบังคับใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ได้แก่ 1) การทำ DPIA โดยกำหนดให้ผู้ควบคุมข้อมูลที่ใช้ AI ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การประเมินเครดิต การจ้างงาน ต้องแบบประเมินผลกระทบก่อนเสมอ และ 2) การอุดช่องว่างเรื่อง Automated Decision-Making โดยตีความมาตรา 30 (สิทธิคัดค้าน) ให้ครอบคลุมสิทธิในการขอรับคำอธิบาย และขอให้มนุษย์เข้ามาแทรกแซงเมื่อได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจของอัลกอริทึม

2. **การกำกับดูแลแบบยืดหยุ่นและการบูรณาการพื้นที่ทดสอบ**

ภาครัฐควรจัดตั้งพื้นที่ทดสอบร่วม (Integrated AI-Privacy Sandbox) โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและสพธอ. รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อสร้างมาตรฐานเดียวกันในการตีความข้อยกเว้นทางกฎหมาย เช่น การใช้ฐานประโยชน์สาธารณะเพื่อนำข้อมูลไปลดข้อบกพร่องของ AI เพื่อช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการทดลองและลดความสับสนให้แก่

ผู้ประกอบการโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้องมูลส่วนบุคคลอาจอาศัยอำนาจตาม PDPA มาตรา 16 ในการทดลองทำ Sandbox ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้กฎหมาย AI มีผลใช้บังคับก่อน

3. **การออกกฎหมาย AI ที่ให้การรับรองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลที่สอดคล้องกับ PDPA**

ในการผลักดัน (ร่าง) พระราชบัญญัติปัญญาประดิษฐ์ รัฐสภาต้องหลีกเลี่ยงการสร้างกฎหมายที่ทับซ้อน โดยตัวร่างพระราชบัญญัติ AI ต้องถูกออกแบบให้ทำงานสอดประสานกับ PDPA อย่างไร้รอยต่อ พร้อมทั้งจัดตั้งโครงสร้างของหน่วยงานที่เอื้อให้ สคส. สามารถทำงานร่วมกับคณะกรรมการกำกับดูแล AI ได้อย่างใกล้ชิด เพื่อให้การพิจารณาครอบคลุมทั้งมิติ ความปลอดภัยของระบบและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไปพร้อมกัน

นอกจากภาครัฐแล้วองค์กรและผู้กำหนดนโยบายในภาคเอกชนไม่ควรพิจารณาการกำกับดูแลปัญญาประดิษฐ์เป็นอุปสรรคหรือภาระในการปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ควรเร่งปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทั้งการบูรณาการการประเมินผลกระทบด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (DPIA) เข้ากับการประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Impact Assessment: FRIA) ในทุกกระบวนการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่มีความเสี่ยงสูง รวมทั้งออกแบบสถาปัตยกรรมของระบบให้มนุษย์สามารถตรวจสอบ อธิบาย และแทรกแซงการตัดสินใจอัตโนมัติ (Automated Decision-Making) ได้เสมอตามหลักการความรับผิดชอบ (Accountability)’

โดยสรุปการบูรณาการกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลและปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้าง Ecosystem of Trust ไม่อาจสร้างขึ้นได้ด้วยตัวบทกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยวัฒนธรรมแห่งความรับผิดชอบขององค์กรและการประสานงานเชิงรุกของหน่วยงานกำกับดูแล โดยยึดหลักการมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (Human-centric approach) เป็นรากฐานสำคัญ ตามแนวคิดในสหภาพยุโรปที่ยึดถือในการบัญญัติ GDPR และ AI Act ให้ทำงานเกื้อหนุนกัน การสร้าง Ecosystem of Trust จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้ประเทศไทยสามารถสร้างความไว้วางใจและขับเคลื่อนนวัตกรรม AI ได้อย่างยั่งยืน

รายการอ้างอิง

Adebayo, S. A., et al. (2023). Artificial intelligence and data protection: A comparative study. *International Journal of Scientific and Academic Research (IJSAR)*. https://www.scienceijsar.com/sites/default/files/article-pdf/IJSAR-3508.pdf

Compact. (2024). *Understanding the intersection between the EU's AI Act and privacy compliance*. https://www.compact.nl/articles/understanding-intersection-between-eus-ai-act-and-privacy-compliance/

European Commission. (2020). *White paper on artificial intelligence: A European approach to excellence and trust*. https://commission.europa.eu/system/files/2020-02/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf

European Parliament. (2025). *The interplay between the EU AI Act and GDPR*. https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2025/778575/ECTI_STU(2025)778575_EN.pdf

EY. (2024). *EU AI Act and data privacy certification: Anchoring trust in Europe*. https://www.ey.com/en_lu/insights/ai/eu-ai-act-and-data-privacy-certification-anchoring-trust-in-europe-ai-and-data-governance

General Data Protection Regulation (EU) 2016/679. (2016).

Global Law Experts. (2024). *EU AI Act: Implications for Thailand and its influence on Thai AI legal instruments*. https://globallawexperts.com/eu-ai-act-implications-for-thailand-and-its-influence-on-thai-ai-legal-instruments/

Hohmann, B., & Kollár, G. (2025). Reflections on the data protection compliance of AI systems under the EU AI Act. *Cogent Social Sciences*, *11*(1). https://doi.org/10.1080/23311886.2025.2560654

KASIKORNBank. (2565). *Big Data คืออะไร? สำคัญอย่างไรต่อธุรกิจยุคดิจิทัล*. https://katalyst.kasikornbank.com/th/blog/Pages/what-is-big-data.html

OpenPDPA. (2564). *ความแตกต่างระหว่าง PDPA และ GDPR*. https://openpdpa.org/what-is-difference-between-pdpa-and-gdpr/

Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation). (2016). *Official Journal of the European Union*, L 119, 1–88. http://data.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj

Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts. (2024). *Official Journal of the European Union*, L 2024/1689, 1–183. http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj

Thomson Reuters Foundation. (2024). *AI study report*. https://www.trust.org/wp-content/uploads/2024/12/AI-Study-Report_Rev4_2024_11_05.pdf

Tilleke & Gibbins. (2024). *Comprehensive policy: Thailand's AI governance framework*. https://www.tilleke.com/insights/comprehensive-policy-thailands-ai-governance-framework/

Wachter, S., Mittelstadt, B., & Floridi, L. (2017). Black box algorithms and the rights of individuals: no easy solution to explainability. *Internet Policy Review*, *6*(3). https://policyreview.info/articles/analysis/black-box-algorithms-and-rights-individuals-no-easy-solution-explainability

ไทยพีบีเอส. (2567). *Black Box AI: เมื่อปัญญาประดิษฐ์ซ่อนความลับไว้ข้างใน* [Audio podcast episode]. ใน *Thai PBS Podcast*. https://podcast.thaipbs.or.th/article/204

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562). *แนวปฏิบัติจริยธรรมปัญญาประดิษฐ์ (Thailand AI Ethics Guideline)*. https://www.etda.or.th/getattachment/9d370f25-f37a-4b7c-b661-48d2d730651d/Digital-Thailand-AI-Ethics-Principle-and-Guideline.pdf.aspx?lang=th-TH

คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล. (2565). *แนวทางการดำเนินการในการแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562*. https://www.pdpc.or.th

คณัสนันท์ นันชัยไชย. (2565). *การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกรณีการตัดสินใจโดยอัตโนมัติ: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและสหภาพยุโรป* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (ม.ป.ป.). *พระราชบัญญัติการปฏิบัติราชการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2565*. https://www.opm.go.th/opmportal//pageconfig/viewcontent/viewcontent1.asp?pageid=1555&parent=1232&directory=12904&pagename=viewbranch1&contents=37556

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2565). *แนวทางการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีธรรมาภิบาลสำหรับผู้บริหารองค์กร (AI Governance Guideline for Executives)*. https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/GovernanceGuideline_v1.aspx

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2566). *(ร่าง) พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจใช้งานปัญญาประดิษฐ์ พ.ศ. ....* https://www.etda.or.th/th/pr-news/law_ai.aspx

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2568). *การรับฟังความเห็นต่อ (ร่าง) หลักการของกฎหมายว่าด้วยปัญญาประดิษฐ์*. ระบบกลางกฎหมาย. https://law.go.th/listeningDetail?survey_id=NTMxNkRHQV9MQVdfRlJPTlRFTkQ=